

Letna naročnina znaša Din 40.—. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 3/I. Račun pri Poštni hranilnici št. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon št. 21-09.

Leto V.

Ljubljana, dne 18. julija 1936.

Štev. 20.

Internacionalizem

Ko je Ilija Ž. Trifunović 28. junija 1936 odpravljal kongres Narodne Odrbane v Kragujevcu, je v svojem predstvenem poročilu omenjal tudi težkoče, s katerimi se je morala N. O. kot nacionalna organizacija boriti v prošlosti. Izvajal je doslovno:

»Ena od največjih, če ne največja težkoča je bila in je še vedno v tem, ker je večina naše narodne inteligence popolnoma pozabila, da se mora naš narod za svoj obstoj zahvaliti samo onemu našemu legendarnemu nacionalizmu, ki se ni umaknil niti pred nadležnimi mukami albanske Golgote. Naša inteligenca se ne navdušuje več nad gomilami kosti, na katerih počiva naša država, ona se ne spominja več avstroogrskih večal in krvave tiranije Abdul Hamida. Nje pri delu za narod že davno več ne navdušuje naša slavna zgodovina, prošlost, pa niti oni momenti iz nje, s katerimi bi se mogli ponášati tudi večji narodi kot je naš. Vse to so po mišljenju gnile sedanosti stvari, nad katerimi se lahko navdušujejo samo še guslarji po črnogorsko-hercegovski pečini. Naš sodobni človek ceni višje internacionalizem kot nacionalizem, ker je po njegovem mišljenju vse ono, kar nosi čisto nacionalno obeležje, dokaz naše primitivnosti in našega šovinizma. Dosledni temu anacionalnemu naziranju se vpisujejo mnogi naši inteligentje in bogataši, pa celo visoki državni funkcionarji raje v organizacije mednarodnega značaja kot v naše nacionalne organizacije. Biti danes n. pr. član Narodne Odrbane, Sokola ali Udruženja četnikov, znači po snobovskem mišljenju današnjosti isto kot postaviti se v vrsto staromodnih prostakov, biti rotarij ali član podobnih organizacij pa znači, da je dotični sodoben in ima stike z najvplivnejšo svetsko gospodo. To pa je glavni ideal velikega dela vplivnih in bogatih jugoslovanskih državljanih in državljank... Tudi nekateri naši partizani so začeli že davno proklinjati nacionalizem, ker pozabljajo, da je mogel samo zdrav in krepak nacionalizem obogatiti našo zgodovino z imeni, kakor kneza Mihajla, Ilije Garašanina, Petra II. Njegoša, Strosmajerja, Stanka Vraza, Ljudevita Gaja, Gavrilu Principa, Vojislava Tankosića, Jovana Babunkega in toliko drugih. V zadnji dobi ti naši partizani očitno sploh nimajo drugega dela kot napadati jugoslovanski nacionalizem, njegove prvoročnike in zastopnike. Po mišljenju teh partizanov ter njihovih agentov in eksponentov

niso oni, ki govorijo o potrebi ponovnega vzplamtenja predvojnega nacionalizma ter ljubezni do naroda in države, nič drugega kot fašisti, kojih akcijo je treba za vsako ceno preprečiti, da bi se onemogočilo dozdevno fašistiranje celega naroda. Razumljivo, to ne velja za oni plemenski nacionalizem, ki besni v gotovem delu naše države, čeprav spominja samo ta plemenski nacionalizem na fašizem, to velja izključno za jugoslovanski nacionalizem. Napadajoč ta nesrečni jugoslovanski nacionalizem se je eden naših partizanov spozabil tako daleč, da je trdil na nekem zborovanju, da so vseh naših nesreč krivi edino in izključno integralni Jugoslaveni. Torej ne nosijo krivde plemenska nestrpnost, partizanstvo, zloraba oblasti in vere, blazna dirka za položaji in častmi, socialna nenakost, tudi ne strašna pošast korupcije. Ne! Krivi so samo integralni Jugoslaveni. Aleksander Sor in Aleksander Bodi ter celo krdele velikih in malih korupcijonašev in verižnikov morejo biti res zadovoljni s tako ugotovitvijo.

Težje besede, tem težje, ker jih je izrekel toliko preizkušeni praktični borec za jugoslovansko svobodo in ujedinjenje, še težje vsled tega, ker je vsaka od njih popolnoma točna in ji ni mogoče oporekati. Moda se je polastila miselnosti pretežnega dela naše inteligence. Kot bi bilo nemogoče pregovoriti danes naše dame, da bi šle na cesto v oblekah, napravljanih po že preživelih vzorcih, tako se zdi danes velikemu delu naše moške inteligence, zlasti pa predstavnikom njene »elite« naravnost ponižujoče govoriti o nacionalizmu, nacionalnem delu in nacionalnih organizacijah. Masonska loža, rotarijci in druge take mednarodne stvari, to je moderno, to je potrebno za inteligenta, ki hoče kaj veljati. Biti član nacionalne organizacije in to celo samo jugoslovanske, to je za to gospodo nekaj nemogočega, tako vprašanja se kvitirajo le s pomilovalnim nasmeškom. Kdo ima prav, ali ti elitni internacionalci ali pa mi, prezirani in zasmehovani nacionalisti, ki nam ni do mednarodnih organizacij in funkcij, ker smo tako zaostali, da se brigamo predvsem za domače zadeve, za svoj lasten narod in za svojo lastno državo? Odgovora na to vprašanje ne bomo dajali, ker nam ni niti najmanj do tega, da bi pričeli to našo internacionalno gospodo, kje je njeno mesto in kaj je njena dolžnost, pa da bi jo morda še vprašali, kje bi bila danes ta naša vzvišena srbska, hrvatska

in slovenska gospoda, da ni bilo bedastih jugoslovanskih nacionalistov, ki so polagali drug za drugim svoja lastna življenja na oltar domovine in ustvarili s svojimi lastnimi mukami in življenji to Jugoslavijo, v kateri morejo danes njih potomci občudovati in malikovati internacionalizem. Ni nam do tega iz enostavnega razloga, ker je nujno potrebno potegniti najostrejšo črto med nami nacionalisti in med internacionalno gospodo in bomo morali ravno mi nacionalisti storiti vse, da bo vsako druženje in sodelovanje s to mednarodno gospodo izključeno! Ta ločitev se mora izvršiti, če ne radi drugega že zato, da bo onemogočen vsak vpliv internacionalizma in njegovih predstavnikov na naše nacionalne organizacije in njihovo delo, zlasti pa vsak njegov vpliv na našo mladino.

V časih, ko plamti okoli naše države pri vseh naših sosedih najbolj besen nacionalizem, nacionalizem, ki izživa požare in se mu hoče naše zemlje, v teh strašnih časih se najdejo Jugoslaveni, ki vidijo našo rešitev v internacionalnih organizacijah in pokretnih. Naj uganjajo internacionalizem drugi, večji narodi, ki so že konsolidirani, za nas je internacionalizem največja opasnost, dokler imamo posla s sosedi, ki hočejo s svojim napadalcim in pretiranim nacionalizmom krasti našo zemljo in našo kri. Ne zato, ker ne bi mogli drugače ži-

veti, marveč le radi sanj o nadvladi nad tujimi manj vrednimi »plemeni«, kamor spadamo po njih naziranju predvsem mi, Jugoslaveni. Če smatra naša mednarodna gospoda, da ni pod njeno častjo sedeti brez nujne potrebe skupaj s predstavniki takih sosedov in govoriti z njimi o raznih »vsečloveških« idejah, nič zato, naj ostane pri tej svoji miselnosti. Mi nacionalisti pa smatramo, da bi škodovali ugledu svojega naroda in svoje države, če bi se rinili v internacionalno družbo, v kateri sede tudi predstavniki onih narodov in držav, ki sanjajo samo o tem, kako bi čim prej izbrisali z zemljevida našo kraljevino Jugoslavijo.

Ta problem je tako važen, da ga je treba z vso ostrožjo ne samo načeti, marveč tudi rešiti. Storili bomo vse, da bodo prekinjeni tudi najmanjši stiki med onimi našimi ljudmi, ki služijo kultu internacionalizma in nami, jugoslovanskimi nacionalisti, ki smatramo ta kult internacionalizma kot zgrešen in škodljiv, pa se vsled tega raje izžepavamo v delu v naših, jugoslovanskih nacionalnih organizacijah. Zavedamo se pač, da je samo jugoslovanski nacionalizem ustvaril to našo državo in da bo zopet samo jugoslovanski nacionalizem tisti, ki bo to državo čuval in očuval, kadar se bo morala braniti pred zunanjimi ali notranjimi sovražniki. I. C.

To je naša nacionalna država, ki je nismo prejeli v dar...

Govor dr. Turka o priliki razvija prapora dobrovoljcev v Ljubljani.

Ko je v začetku XIX. stoletja počila prva puška v Sumadiji in je izbruhnila velika vstaja pod vodstvom vodje Karadjordja, ustanovitelja naše narodne dinastije, tedaj ni odmeval ta strel samo med ustaši, to ni bil samo krajevni upor, marveč začetek gigantске borbe za naše narodno osvobodjenje in ujedinjenje. V duhu tega poslanstva se je vnuk Karadjordja Peter Mrkonjić udeležil upora 1875. leta v Hercegovini in Bosni ter sam na lastne stroške ustanovil četo, ki se je junosko in uspešno borila proti zatiralcem jugoslovanske svobode. Po uporu v Hercegovini se je Peter Karadjordjević umaknil v Črno goro, odtod pa v Zenevo, kjer je skrbel za vzgojo svojih otrok, dokler ga ni narod v Srbiji oklical za kralja. Že pri potovanju iz Zeneve skozi Dunaj je leta 1903. jugoslovanska akademsko mladina navdušeno pozdravila Petra Karadjordjevića ne samo kot novega vladarja bratske države, temveč kot svojega bodočega državnega poglavarja. V vseh jugoslovanskih pokrajinah so prihod Kralja Petra v Beogradu občutili instiktivno kot prihod nacionalnega mesije in vera v narodno vstajenje je nenadoma oživila in se silno okrepila. To je potrdila tudi zmaga srbskega orožja nad Turki pri Kumanovem v balkanskih vojnah 1912. leta, ko je bilo osvobodeno južno srbstvo in so se osvobodile starodavne pokrajine Dušanovega carstva, o katerih so pevale pesmi Kosovke in Kraljevska Marka. Kumanovska bitka je sijajen in srečen začetek naše poznejše večletne herojske in nacionalne borbe za narodno osvobodjenje in ujedinjenje. Balkanske zmage so potisnile jugoslovansko vprašanje pred celo Evropo, obenem pa so pobijale tudi avstro-ogrsko notranjo politiko, kajti vsak turški poraz je bil tudi poraz nemškega in madžarskega nasilja nad slovanskimi narodi habsburške monarhije. Balkanske vojne so vzbudile v avstro-ogrskih Jugoslovenih samozavest, obenem pa prepričanje, da se v habsburški monarhiji jugoslovansko vprašanje sploh rešiti ne da, temveč da se bo usoda Jugoslovenov in Avstro-Ogrske rešila na bojnih poljanah. To je predvsem uvidela in spoznala nacionalna revolucionarna omladina, ki je verovala v moč jugoslovanske nacionalne misli in je bila trdno odločena, da za njeno končno in popolno zmago doprinese tudi žrtve, če bo treba. Brez krvavih žrtvev še ni bila odkupljena nobena svoboda. S tem prepričanjem so se v svetovni vojni pojavili jugoslovanski dobrovoljci, Slovenci, Hrvati in Srbi in stopili v borbo, v kateri ujetništvo ni bilo mogoče, ampak je bila mogoča samo zmaga in osvobodjenje — ali smrt. Da doseže-

jo svoj namen, so dobrovoljci že ob začetku svetovne vojne osnovali posamezne odrede v Srbiji ki so se borili v vrstah srbske armade na planini Cer in pri Rudniku, se umikali pozneje čez Albanijo in bili priče srbske narodne Golgote. Iz vseh teh odredov pa je pozneje na solunski fronti nastal veliki odred vojvode Vuka, ki je skupno s srbskimi bataljoni zavzel 2521 m visoki Kajmakčalan.

Po albanskem umiku in v času, ko je antanta pod hudimi udarci nemške armade in njenih zaveznikov doživljala razne poraze, je dosegel pokret jugoslovanskih dobrovoljcev v Rusiji največji razmah. Nastala je pred 20 leti prva srbska dobrovoljska divizija, ki se je borila v Dobruđi proti združenim Nemcem, Avstro-Madžarom, Bolgarom in Turkom, izbojevala sijajne zmage pri Kara Sinanu, Amzači in Kokardži ter postavila evropsko diplomacijo pred izvršeno dejstvo, ker je na bojnem polju spricala voljo Srbov, Hrvatov in Slovencev, da se osvobodijo tujega gospodstva in združijo v lastno državo. Tako so dobrovoljci problem političnega ujedinjenja, s katerim se mnogi v naši državi že 18 let mučijo, rešili hitro in sicer v enem napadu, ko so med njimi na bojišču in v težkih borbah izginile vse plemenske in verske razlike.

Pojav dobrovoljskih polkov v Dobruđi je pomenil pred vso kulturno Evropo krvav protest proti krvočelni sili, s katero je avstro-ogrsko monarhija potvorila resnico o našem narodu, ki je moral v žalostnem času svoje zgodovine služiti proti svoji volji tuji ideji in tujim interesom. Poleg Slovencev, Hrvatov in Srbov so se v vrstah dobrovoljske divizije borili tudi Čehi in Rusi in na ta način skupno z Jugoslovenimi na bojnih poljanah manifestirali slovansko solidarnost proti nemškemu in madžarsko-mongolskemu imperijalizmu.

Ko so prenehale borbe v Dobruđi, v katerih je prva srbska dobrovoljska divizija od prvotnih 20.541 ljudi izgubila 5020 borec posebnost v dneh od 24. avgusta do 12. oktobra 1916, je gibanje dobrovoljcev v Rusiji naraščalo in formirala se je že druga dobrovoljska divizija. Iz obeh divizij je nastal armadni zbor Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki je štel okrog 50.000 ljudi. Toda po izbruhu revolucije 1917. leta so dobrovoljci zapustili Rusijo ter po daljših in nevarnih potovanjih dospeli na slovansko bojišče, ki so ga ojačili in okrepili še dobrovoljci iz Italije, Amerike in Avstralije. Vsi dobrovoljci so na slovanskem bojišču pomnožili srbske divizije ter utrđili solidarnost in navdušenje med vsemi deli našega naroda. Tako je dosegel dobrovoljski pokret večno vrednost v etični ideji, ki je nastala in zahtevala žrtve, ko so bratje biteli bratu v pomoč v najbolj kritičnem času, trdno

Sporočilo predsednika Narodne Odrbane

Vsem oblastnim in krajevnim odborom, omladinskim starešinstvom, poverjeništvom, celokupnemu članstvu in vsem prijateljem Narodne Odrbane!

Letošnji kongres Narodne Odrbane, ki se je vršil 28. in 29. junija v prestolnici naše slavne Sumadije — Kragujevcu, mi je po vsestranski oceni mojega dela in dela mojih sodelavcev v pretekli triletni dobi zapovedal, da ostanem tudi nadalje na čelu organizacije.

To zapoved, s katero me je že drugič odlikoval naš najvišji forum, sem mogel sprejeti tem lažje, ker sem že od rane mladosti vaju slušati v službi naroda in države celo zapovedi, ki mi niso po volji. Kljub temu bi bil z ozirom na svoje skromne sposobnosti prepričan kongres o potrebi, da to visoko čast podeli močnejšemu od mene, če ne bi bil prepričan, da je celokupno članstvo naše velike organizacije odločeno podpreti me do skrajnosti pri težkem in odgovornosti polnem narodno-obrambnem delu.

Prepričan sem, da bom krepko podprl od vseh članov organizacije, zlasti od svojih najbližjih sodelavcev v Središnjem odboru in plenumu, sem sprejel odločitev kongresa. Ko obveščam o tem vse odbore, člane in prijatelje Narodne Odrbane širom naše zemlje, jih pozivam na najenergičnejše sodelovanje z opozorilom, da so danes bolj kot

kdaj dolžni vzbuditi vse uspavane vesti in razgibati vse žive sile v naši domovini.

Časi so težki in motni. Naši neprijatelji se pripravljajo in oborožujejo, domači defetisti pa spodkopavajo državno avtoriteto. Vsak trenutek se pričakuje nesreča, ki more najresneje ogroziti to, kar so ustvarila najboljša pokolenja našega naroda. To nesrečo more preprečiti le močan vihar zdravega nacionalizma, ker je samo ta sposoben razbiti črne oblake, ki so se tekom let zbrali nad našo državo. Habsburška pošast se hoče povampiriti. Člani Narodne Odrbane morajo biti pripravljeni, da jo pričakajo in pošljejo na ponovni počitek, še predno se pomeša z onimi, ki jo že ves čas željno pričakujejo.

Zato vsi na delo, za sijaj Krone našega Kralja, za slavo naše domovine in za popolno zmago ideologije Narodne Odrbane!

Vsako oklevanje in kolebanje članstva Narodne Odrbane v teh težkih dneh bi izzvalo upravičeno obsodbo javnosti in dvom v našo moč. Da se to ne bo zgodilo, bom izkoristil proti vsakomur, ki bo pokazal le najmanjše znake slabosti, do skrajnosti široka pooblastila, ki mi jih je dal kongres.

To naj si dobro zapomnijo vsi člani NO!

ILIJA Ž. TRIFUNOVIĆ
predsednik
Narodne Odrbane.

odločeni, da si zgradijo skupno zajednico in svoj lastni dom, ko bo nevarnost minila. Solusko bojišče je postalo fronta nacionalne revolucije, ki je dobila pravi značaj, ko je regent Aleksander kot vrhovni poveljnik vsestranske vojske v vojno naredbo decembra 1917. leta ustanovil posebno jugoslovensko divizijo dobrovoljcev z namenom, da bi Jugoslovenci na fronti predstavljali idejo osvobodjenja in manifestirali svoje požrtvovanje za nacionalno edinstvo. To so dobrovoljci tudi dokazali, ko so skupno s srbskimi divizijami 15. septembra 1918. leta naskočili in prebili sovražno linijo ter zavzeli važne postojanke Vetre, Dobro polje, Sokol, Rovovska Kosa ter prodrli globoko v notranjost Balkanskega polotoka. V 40 dneh je stala srbska vojska skupno z dobrovoljci zopet na Savi in Donavi ter je prodirala dalje, da osvobodi vse jugoslovanske pokrajine.

Posledice proboja soluskega bojišča so bile prav izredne. Porazu Bolgarije je sledila kapitulacija Turčije in zveza Berlin-Carigrad je bila presekana. Zavezniki so čete s turškega bojišča uporabili za boj proti Nemcem, ki so izgubili prirodne zaklade v Bolgariji in Turčiji. V notranjosti Avstro-ogrsko je pa revolucionarno gibanje Jugoslovenov doseglo svoj višek in habsburška monarhija se je razslula. Nemci na zapadnem bojišču s protinapadi niso uspeli in neprestani umiki so jih prisilili, da so morali skleniti premirje 11. novembra 1918. Svetovna vojna se je zaradi proboja soluskega bojišča pol leta prej zaključila. Dogodki so se vrstili z bliskovito naglico in 1. decembra je regent Aleksander v imenu svojega očeta kralja Petra Osvoboditelja proglasil državo Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki jo je zvest jugoslovenski ideji prekrstil 3. oktobra 1929. leta v kraljevino Jugoslavijo.

To je naša nacionalna država, ki je nismo prejeli v dar na kaki diplomatski konferenci, tudi je niso ustvarile partije in papirne resolucije, marveč je plod nešteti žrtv, ki so padale na raznih bojiščih in so vzdane v temelje naše državne tvorbe. Te žrtve bo znala ceniti predvsem mladina, ki bo najlažje razumela delo vojnih dobrovoljcev, ker so bili to sami mladi ljudje, po poklicu študentje, delavci, kmetje, trgovci in obrtniki. Mnogi izmed njih so žrtvovali svoje mlado življenje na oltar domovine, drugi pa, ki so ostali živi, so pustili svojo mladost na raznih bojiščih. Zato naj mladina neuslišeno sprejme duha dobrovoljskega in ga ponese med široke plasti naroda za njegov uspešni razvoj in lepo bodočnost. Tega se naj zaveda mladina, da postane pogonska sila, ki bo gonila vse javno življenje in vse nacionalno dejstvo: nje ter tvorila najaktivnejšo postavko v borbi za naše narodne ideale. Da to dosežemo, strnimo se v ljubezni do mlade Jugoslavije in družimo se v zavesti, da bi našel vsak sovržnik vse državljane na braniku domovine, da bo vsak Jugosloven, če bo treba, znal z enakim junaštvom braniti mejo na Triglavu in na Karavankah, kakor ono tam onstran Timoka in Vardarja doli na zgodovinskem Kajmakčalanu. Od koder bo prišel napad, bo zadel na odpor jugoslovenskih mišic in sre, združenih v naših armadah, divizijah, polkih in bataljonih. Kajti naša junaška vojska je izraz naše narodne in državne volje, da se ohranimo kot narod in država. Kar je na zapadu vojska od Marne, to je na jugovzhodu Evrope vojska od Kumanova in Kajmakčalana. V njej je utelesena udarna sila našega naroda, ki ga odlikuje stisnjena pest in močna roka. Naš narod ni nikdar gojil osvajaških načrtov, temveč je vodil le osvobodilne vojne, v katerih se je naša vojska v težkih borbah priborila slavne laborike in je kakor vedno tudi danes in bo tudi v bodoče najmočnejši branik proti vsem in vsakomur, ki bi skušal uničiti nas in naše pravice do enakopravnosti in enake vrednosti. To poudarjamo zato, ker živimo v dobi mednarodnih absurdov in v

vseh povojnih letih nismo doživeli toliko kršitev mednarodnih pogoib kot v zadnjih dveh letih. Narodnostna nasprotja so se izredno poostriila in jasno je, da svetovna vojna ni bila poslednja. V nekaterih državah se vojne odkrito proglašajo kot sredstvo mednarodne politike in so države, ki gradijo svojo zunanjo politiko na pogodbah kršitvah. Zato ima Jugoslavija pravico, da zavaruje svoj položaj tako, da bo varna pred presenečenji in znala ohraniti svojo samostojnost; kajti svobodna Jugoslavija je edina nada vseh naših soplemenjakov, ki jih je svetovni aeropag izročil tuji oblasti. V njej gledajo ono zvezdo, ki jih vodi preko vseh ponižanj in žrtv v borbi za dosego svobode. Ta borba bo dosegla svoj pravi in končni cilj, ko bo Jugoslavija združila pod svojim okriljem vse Jugoslovence. Zgodovina gre svojo železno pot in tega toka ne bo zaustavil nihče, naj še tako oholo vihti orožje. Zgodovinski razvoj nam dokazuje, da so se v preteklosti podirali in rušili imperiji. Izginilo je otomansko cesarstvo in v svetovni vojni je propadlo nemško in avstro-ogrsko cesarstvo, ki je zatiralo slovanske narode. Vidovemu dnevu 1389. je sledil Vidov dan 1914. in če ne mi, naši zamenjci bodo doživeli oni tretji Vidov dan, ko bo prapor jugoslovanskega edinstva pokrtil vse zemlje, ki nam jih je priznala in določila priroda. To je naš ideal, to je naš cilj, vemo, da ne bo dosežen jutri, vemo, da bo treba težkega dela in težkih žrtv, predno bo zasijal ta tretji Vidov dan. Če smo idealisti, ker nosimo v srehi ta neumrljivi ideal, smo istočasno tudi realisti, ker se zavedamo koliko dela in koliko žrtv bo treba za dosego tega ideala. Žrtve se ne smemo plašiti, na nje moramo biti pripravljeni. Naš narod je dal v preteklosti ogromne žrtve za osvobodjenje in ujedinjenje. Vsem tem bataljonom žrtv se je pridružil v najnovejšem času tudi On, ki nas je vodil od zmag do zmag, Viteški Kralj Aleksander Ujedinitelj. Bil je velik nacionalni heroj, ki je delil vso trpko usodo svoje domovine po krvavih bojiščih, prenašal je z zadnjim redovom glad in mraz, stal je v rovinah in na bojnih položajih, bil je junaški zmagovalec, ki je v silnem pohodu podil na čelu svoje armade dedne sovražnike našega naroda z zadnjega kotička naše zemlje in kot triumfatorja ga je pozdravil narod v vseh jugoslovanskih pokrajinah. Ko je proglasil narodno državo je njej posvetil vse sile, da ji pridobi ono veljavo in ugled, ki ji pripada po zemljepisnem položaju. Po njegovem prizadevanju se je preuredila Mala antanta, utrl je bratsko pot v Bolgarijo in sklenil balkanski sporazum v duhu načela: »Balkan, balkanski narodom!« Tako je postal kakor nekdanj Aleksander Veliki v najnovejšem času integrator Balkana in ko je hotel svoji državi zagotoviti miren razvoj je postal žrtve podlih monileev, zvest do konca svojega življenja narodu in državi. Zadnji utrip njegovega, z zločinsko kroglo prebitega srca je še veljal domovini, ko so umirajoče ustnice šepetale: »Čuvajte mi Jugoslavijo!«

Mi hočemo čuvati enotno in nedeljivo Jugoslavijo in gojiti duha narodnega edinstva, ker se zavedamo, da Slovenci, Hrvati in Srbi nimajo nikogar na svetu, ki bi jim bil bližji od njih samih. S plodnim sodelovanjem nas vseh hočemo ustvariti vse pogoje za gospodarsko socialno obnovo našega naroda, da se gospodarsko-socialna vprašanja rešijo tako, kot zahtevajo to društveni in državni interesi, da postane Jugoslavija socialno pravična za vse dele in vse stanovne našega naroda; kajti žrtve so se borile za nacionalno socialno osvobodjenje in padale za vse enako brez ozira na družabne plasti in sloje.

V tem smislu počastimo pred razvitjem prapora, ki so ga hoteli in zaznamovali padli ter živi vojni dobrovoljci, spomin na viteškega kralja Aleksandra Ujedinitelja in na vse žrtve našega narodnega osvobodjenja in ujedinjenja z vzklikom: Slava!

Ena izmed teh prič izpoveduje, da je med »ustanovitelj« Orient Constructa odpuščen kaznjene, ki je odsedel daljšo dobo v ameriških zaporih.

Druga priča izpoveduje, da ti povsod obdovani zastopniki »amerikanskega kapitala« niso prinesli s seboj niti toliko kapitala, da bi mogli plačati svoj hotelski račun v hotelu »Palace«. Šele po prejemu prve menice od požarevačke oblasti so poravnali zapitek v hotelu, ki je presegal 100.000 dinarjev ter najnujnejšo provizijo posredovalcem in intervencijonistom — večina uglednih naših državljani —, ki so se stavlili tem sumljivim tujcem na razpolago za obljubljeno masno provizijo in uspeli, da jim pribavijo neke koncesije, temveč tudi menice v višini 5.000.000 dolarjev.

»ORIENT CONSTRUCT« PRIČNE Z DELOM!

Po zaključku pogodbe bi morala firma »Orient Construct« pričeti z delom. Mogoče bi bila tudi pričela, če bi bila imela kaj denarja. Ker pa ta famozna firma ni imela niti pare svojih sredstev, je pričela iskati kredit v inozemstvu ter pri tem poplavlila svetovni trg z izdanimi menicami požarevačke oblasti. Končno so lastniki »Orient Constructa« prišli v stik z majhnim gradbenim podjetjem Lozinger & Co, ki je bilo pripravljeno prevzeti izgraditev proge od te firme proti »odškodnini« 400.000 zlatih dolarjev.

NOVA ZVEZDA NA OBZORJU!

Tako se je pojavil v Beogradu Lozinger in pričela so se nova pogajanja za prepis koncesije na firmo Lozinger & Co. Ker pa je med tem časom vsled ukinjenja oblasti prenehala delovati tudi požarevačka oblast, je stopila v pogodbi na njeno mesto država.

Pri obnovitvi pogodbe bi se dali popraviti marsikateri grehi, ki jih je napravila požarevačka oblast, vendar pa na to nihče ni mislil. Nasprotno! Lozinger & Co. ni le dosegla vseh ugodnosti, ki jih je uživala firma »Orient Construct« v prejšnji pogodbi, temveč je izbila celo nove, med katerimi se je nahajala tudi ta, da njej ni bilo treba finansirati graditev proge, marveč je to finansiranje prevzela »Kompas banka« na Dunaju in sicer na podlagi posebnega dogovora z našim finančnim ministrstvom.

GOSPODARSTVO GG. NIKOLE UZUNOVIČA IN ŠVRLJUGE!

Po podpisu pogodbe med našo državo in firmo Lozinger & Co. je izdala naša država nove menice v znesku 8.000.000 dolarjev. Te menice je podpisal, kot zamenik finančnega ministra, takratni predsednik vlade gosp. N. Uzunović. Istočasno pa je stavil Lozinger pod zaporo menice, izdane od požarevačke oblasti, ki so v tem času že počivale v tresorjih švicarskih bank. Nove menice so se eskontirale pri »Kompas banki« na Dunaju, zakar je plačala naša država 7% obresti od kredita, ki je znašal 87% nominalne. Dasi to posojilo nikdar ni bilo realizirano, je država v redu plačevala zapadle obroke. Na ta način je torej država finansirala graditev proge tujemu podjetniku, ki pa je oddal dela pri graditvi proge domačim podjetnikom in to 23% nižje, kot jih je država plačevala njemu. Ker je bil firmi Lozinger & Co. priznan tudi še 10% prim za tehnične in finančne usluge, je torej ta tvrdka pri graditvi proge Požarevac—Kučevo zaslužila 33% čistega od pogodbene vsote, ne da bi vložila v delo svoj kapital in ne da bi pri graditvi proge opravljala sploh kako delo.

ZA PROGO, KI JE VREDNA 190 MILIJONOV DIN, NAJ PLAČA DRŽAVA 460 MILIJONOV DINARJEV!

V celi aferi je gotovo najinteresantnija izpoved načelnika banske uprave v Novem Sadu g. Gasparina. Ta je izpovedal pred preiskovalnim sodnikom razne podrobnosti, ki osvetljujejo celo zadevo z zelo čudno lučjo. Tako je n. pr. izjavil, da firma ni izpolnjevala pogodbenih obveznosti in da je vsled tega banska uprava ponovno predlagala razveljavljenje pogodbe. Na vse te predloge pa ni prejela nobenega odgovora. Kršitve pogodbe s strani firme so bile tako očitne in za državo škodljive, da se je banska uprava nekoč branila izplačati dospeli obrok zapadle menice v znesku 40.000 dolarjev ter ponovno predlagala ministrstvu razveljavljenje pogodbe. Firma je namreč izvršila vsega 49% od prevzetih del in vsled tega ni imela po pogodbi pravice dvigniti celotni obrok v znesku 100.000 dolarjev, ki je bil namenjen za pripravljalna dela. Ali takratni finančni minister g. dr. Švrljuga je odredil, da se mora kljub temu izplačati celotna vsota. Tako je prejela tvrdka za delo, ki je bilo po pogodbi ocenjeno z 49.000 dolarji polno vsoto — 100.000 dolarjev — banska uprava pa povelje, da ima le eno dolžnost, izvrševati svoje obveze.

Dalje je izpovedal gosp. Gasparini, da je firma delala popolnoma samovoljno brez odobrenih načrtov, ko trasiranje še ni bilo izvršeno niti ni bila končana razlastitev zemljišč, po katerih teče proga.

PO RAZVELJAVLJENJU POGODBE

Nesrečna pogodba je bila razveljavljena 30. julija 1934. Do tega dne je spravil Lozinger v svoj žep čistih Din 36.000.000 dasi, kot rečeno, ni vložil v graditev proge niti pare svojega denarja, niti ni izvrševal dela v lastni režiji. Njegov edini izdatek je bil — po njegovi trditvi — 400.000 zlatih dolarjev, ki jih je baje plačal firmi »Orient Construct« kot »odškodnino« za prenos pogodbe.

Po razveljavanju pogodbe je zahteval Lozinger še nadaljnih Din 251.000.000 kot dolg, ki mu ga ima izplačati naša država na račun zapadlih menic. Med tem pa je bil spre-

jet nov zakon o državnem pravobranilstvu, v katerem je predvideno, da se morejo spori z državo voditi le pri naših rednih sodiščih, s čemer je določba v pogodbi, s katero se priznava kot vrhovnega razsodnika švicarskega federalnega sodnika, razveljavljena.

S tem pa je nastal spor med Lozingerjem in našo državo. Lozinger vstraja pri prvotni pogodbeni klavzuli, dočim naša država vstraja pri določbah novega zakona. Lozinger se je obrnil končno na svojo vlado v Švici, ki je spor med njim in našo državo izročila haškemu razsodišču, pred katerim se je ta velika afera pretekli teden tudi že rešila — razume se v našo škodo.

Mi moramo verovati v večni obstoj Jugoslavije in njeno veliko misijo v tem delu Evrope prav tako čvrsto in fanatično, kot so verovali naši borci iz velike osvobodilne borbe v sijaj in zmago svojega orožja. V tej veri nismo le pripravljeni trpeti, temveč če treba tudi umreti. Pri našem delu nas ne bo oviralo zapostavljanje niti ponižanje, kateremu bomo eventualno izpostavljeni. Nesmrtni Peter Kočić nas je v naprej izmirl s tako usodo s svojimi besedami:

»Kdor v resnici ljubi svojo domovino, resnico in pravico, velik je in hraber kot Bog, a preziran in lačen kot pes.«

Iz govora predsednika Narodne Odbrane Ilije Ž. Trifunovića v Kragujevcu.

Opozorilo

Na predvečer rojstnega dneva mladega našega Kralja, Nj. Vel. kralja Petra II., dne 5. septembra 1936 bo priredil Oblastni odbor Narodne Odbrane v Ljubljani poleg drugih manifestacij tudi večjo javno prireditve, seveda s sodelovanjem drugih nacionalnih organizacij. Svoje članstvo in vso javnost opozarjamo že sedaj na to prireditve. Točen čas in kraj objavimo pravočasno.

Oblastni odbor Narodne Odbrane v Ljubljani.

Organizacijam in članstvu NO!

Dne 6. septembra 1936, na rojstni dan Nj. Vel. Kralja Petra II., se vrši občni zbor Oblastnega Odbora N. O. v Ljubljani. Kraj bo določen pozneje. Organizacije naj se drže točno navodil, ki so jih prejele v zadnji okrožnici ter naj pošljejo svoja poročila in svoje prijave do določenega termina. Preskrbe naj že sedaj, da bo zažarelo na predvečer po vsej naši domovini nebroj kresov kot znak ljubezni in vdanosti mlademu našemu Kralju.

Oblastni odbor Narodne Odbrane v Ljubljani.

D O P I S I

Gornji grad

— Naš krajevni odbor NO je pridno na delu. Podvzel je takoj po letošnjem občnem zboru akcijo za postavitev spomenika Velikemu Kralju in je ta akcija uspela tako, da se bo vršilo slovesno odkritje v nedeljo, dne 19. julija t. l. ob pol 15. uri v mestnem parku v Gornjem gradu. Pri odkritju sodelujejo vse organizacije brez razlike iz vsega sreza, kakor so tudi prispevki bili nabrani v vseh krajih našega sreza. Podstavek iz kraškega mramorja je delo kamnoseka Vektoraca iz Stahovice, bronast kip blagopokojnega Kralja v nadnaravni velikosti pa je umotvor akad. kiparja Ivana Sajevica iz Ljubljane. Odkritja se bo udeležil, kakor je pričakovati tudi zastopnik Nj. Vel. Kralja Petra II. Ker so avtobusne zveze na vse strani ugodne, posebno iz Ljubljane z novo uvedeno avtobusno progo, je pričakovati mnogoštevilne udeležbe nele iz sreza, temveč tudi izven sreza.

Vidovdanski kres na predvečer proslave vojnih dobrovoljcev v Ljubljani dne 27. junija je gori tudi pri nas na hričku sv. Florjana. V naši dolini je bilo videti na okoliških hričkih 12 kresov.

Kongresa NO v Kragujevcu in na Oplencu sta se udeležila tudi za naš odbor delegata br. dr. Mejak in Zehelj Anton, ki sta se vrnila z najlepšimi vtisi z kongresa.

Proslave rojstnega dne Nj. Vel. Kralja Petra II. in oblastne skupščine NO v dneh 5. in 6. septembra t. l. v Ljubljani se bo udeležil naš odbor v večjem številu s posebnim avtobusom.

Čuvajmo Jugoslavijo!

Orient Construct

Komaj so se polegli valovi, ki jih je napravila v naši javnosti znana našička afera, že je prišla na dan nova, po obsegu škode, ki naj jo utrpi naša država še večja in zamotnejša afera, v kateri zopet igrajo nekatere vodilne politične osebe čudno vlogo, ki pa jo bo — tako upamo vsaj — sodišče, ki se sedaj s to afero bavi, do kraja razčistilo.

KAKO SO SE ODDAJALA DELA

Kdor ima posla z dobavami državnim ustanovam, bo vedel, kako komplicirana je taka kupčija. Za nakup najmanjšega, par dinarjev vrednega predmeta — je treba tričlanske komisije, ki potrdi s svojimi podpisi, da je bil ta nakup najugodnejši za državno blagajno. Poleg tega pa je seveda mogoče kupiti državnim uradom blago le pri tveških, ki so izpolnile pogoje obrtnega oz. trgovskega zakona, plačale vse davke, itd.

Človek bi mislil, da bo pri kupčijah, kjer gredo vsote v sto in sto milijone, opreznost in pedantnost še večja. Vendar pa ni vedno tako!

Oddaja del za izgraditev proge Požarevac—Kučevo n. pr. se je izvršila kar pod roko. Takratna požarevačka oblast je zaključila leta 1928. dogovor z nekimi »Amerikanci« privatniki, ki so šele po zaključku tega dogovora osnovali v ameriški državi Delaware podjetje »Orient Construct, American Oriental Construction Syndicate«. Ta visoko doneči naslov — ki pa je veljal vsega 20 dolarjev — je popolnoma zmešal glave onim našim ljudem, ki so bili dovolj naivni, da niso že od prvega početka spoznali to sleparstvo. Nekateri pa so imeli dovolj povoda, da so kljub poznavanju razmer, k vsemu lepo molčali.

KAJSNA JE BILA TA POGODBA?

Pogodba za Din 500.000.000 je že vredna, da se jo ogleda od vseh strani. Izgleda pa, da so bili takratni naši krmarji drugačnega mišljenja, ker sicer bi bilo nemogoče, da bi to pogodbo mogli potrditi. Pogodba je namreč priznavala vse ugodnosti in pravice le »Orient Constructu«, dočim je požarevačka oblast prevzela vse mogoče in nemogoče obveznosti in ostala po pogodbi pri graditvi proge brez najmanjših pravic. Med temi obveznostmi je najtežja ona, ki določuje kot najvišjega razsodnika, proti čigar razsodbi ni pritožbe, predsednika švicarskega federalnega sodišča oz. osebo, ki bi jo on odredil namesto sebe.

Ko so bile leta 1932. s finančnim zakonom predložene te pogodbe za uzakonitev in so nekateri poslanci zahtevali revizijo oziroma razveljavljenje teh pogodb, je nastalo strašno razburjenje, katerega ozadje nam je danes pač popolnoma razumljivo.

KDO SO BILI LASTNIKI FAMOZNE FIRME »ORIENT CONSTRUCT«?

To nam najlepše dokazujejo izpovedi posameznih prič, zaslišanih pred sodiščem, ki se bavi s to afero.

Po naši zemlji

DRUŠTVO »KRŠČANSKA ŠOLA« IN »SOKOL«

■ Na znano resolucijo »Krščanske šole«, o kateri smo povedali svoje mišljenje v 15. številki našega lista z dne 20. maja pod naslovom »Dva bregova«, je odgovorila tudi Sokolska župa Ljubljana. To izjavo, ki je izšla v »Sokolskem glasniku« z dne 26. junija t. l. v št. 26, ponatiskujemo v celoti:

Društvo »Krščanska šola« je na svoji veliki skupščini dne 3. maja 1936 sprejelo od navzočih staršev predlagano resolucijo, ki pravi v 10 točkah:

»SKJ še vedno vztraja pri Tyrševih, od katoliškega episkopata Jugoslavije obsojenih vzgojnih načelih. Samo v to telesno in vzgojno organizacijo smejo vstopati učenci (ke) in dijaki (nje), ki se v nekaterih slučajih naravnost silijo k vstopu. Krščanski starši zahtevamo torej, da se zakon o SKJ spremeni in »Sokol« zopet postane svobodno društvo.«

V opisu zborovanja in v ostalem delu resolucije, ki jo je objavil »Slovenec« z dne 4. odn. 5. maja t. l., povzemamo podčrtane zahteve:

»V šolah mora biti verouk osrednja moč za vzgojo značajev.«

»Katoliške učence morajo poučevati le katoliški učitelji.«

»Hočemo za cerkev svobodo, da neovirano vzgaja mladino po svojih večnih načelih! Zahtevamo popolno svobodo vzgoje za katoliške slovenske starše, ... tako vzgojo in tak pouk, kakršnega edinega bodo lahko zagovarjali pred Bogom in svojo vestjo.«

»Država je sama dolžna vzdrževati šole, nima pa izključne pravice odrediti, kakšna bodi šola.«

»Zato škof Srebrnič tako zelo poudarja: Katoliški starši brezpogojno zahtevajte, da bodo Vaše otroke v šolah poučevali učitelji in učiteljice katoliške vere. To je zahteva, od katere ne smete nikdar odstopiti.«

»Ne moremo dopustiti, da bi se z denarjem katoličanov izdajale knjige, ki bi spadale v uredništva kulturno-bojnih listov, ne pa v katoliške šole.«

»Katoličani že moramo enkrat priti mimo tega, da bi imeli samo pravico na kakih zborovanjih govoriti in sprejemati resolucije, priti moramo do tega, da bodo imeli katoliški starši v sami šoli odločujočo besedo.«

Sokolska župa Ljubljana je na svoji odborovi seji dne 21. maja 1936 v Ljubljani, ob prisotnosti 46 delegatov župnih edinic in celokupne župne uprave, z ozirom na navedena dejstva

u g o t o v i l a :

Zborovanje društva »Krščanska šola« je poteklo in sklenilo resolucijo v strogo doslednem katoliškem, ne narodnem duhu. Slovenski starši so glede vzgoje svojih slovenskih otrok neposredno podrejeni papeževim navodilom. »Krščanska šola«, ki je samo orodje splošne mednarodne katoliške akcije, je na svoji seji, odnosno skupščini zavzela izjavnostno stališče.

Za hrbtom poštenih in idealnih slovenskih staršev, ki so jedro naroda, vidimo pestro-mešano skupino brezdušnih, oblastilnih napadalcev, ki preže, da naši materijali iz naračja iztrgajo njenega otroka in ga vržejo v duševno robstvo tujcu. Na usta staršev varljivo polagajo, od nikogar pooblaščen, že iz predvojnega robstva znane usodne zahteve, ki so slepile naš narod, da je razmetaval na avstrijskih bojiščih na tisoče in tisoče žrtev, svoje najkrepkejše otce in sinove in ubijali samega sebe za varljive prazne cilje, ki so mu jih tisti ljudje na isti način prikazovali takrat, kakor danes. V živem spominu na svojo politično in gospodarsko oblast nad Slovenci pod zaščito habsburškega trona, avstrijske aristokracije in protinarodnega političnega Vatikana, snujejo v svoji izpričenosti na preskušene varljive načine zopet si podjarmiti narod in razpolagati z njegovo telesno in duševno silo, kot svojo lastnino.

Ne gre za versko življenje, za čista krščanska moralna načela, za notranjo čistost in plemenitost človeka. Vse versko delovanje Cerkev je zavarovano in zaščiteno v državnih zakonih in se neovirano izvršuje, ne da bi se kjerkoli in od kogarkoli pojavil odpor proti njenemu delovanju. Gre povsem izključno za posvetne in dalekosežne, narodu nevarne politične in gospodarske cilje. Pod nedolžnimi naslovi se polni ekrazitna bomba, ki naj zopet po želi tujcev razdene narod v sovražne tabore.

»Krščanska šola« gre s svojimi resolucijami daleč preko lastnega delokroga! Zato

izjavljamo :

Odločno odrekamo vsakomur pravico posegati v svobodo naše organizacije in odrediti vzgojne osnove in smer.

Narod ni prazna beseda.

Narod je živa istinita skupnost, duhovna enota in enotna delovna sila.

Svoje svetlinje, resnico in pravico, svoje notranje in moralno življenje narod sam skrbneje in pazljiveje čuva, kakor samozvani tuji varuhi, ki so z nasiljem zasedli njegovo duhovno polje.

V svetovni vojni je narod zapustil svoje katoliške voditelje, si sam ohranil delo v življenju in z majniško deklaracijo v svoji neskončni dobroti odpustil zapeljivcem, ki so ga gnali v pogin.

Zdrava narodna zavest je zmaga nad vsemi drugimi vrednotami in naklepi.

Zato ima tak narod neovirano pravico sam odločati o sebi in o vzgoji mladine.

Z zmago narodne zavesti je dobila svoje sankcije tudi sokolska vzgoja in postala last naroda.

Sokol izvršuje v narodni organizaciji prostovoljno telesno vzgojo poedince po načelih čiste, po spoznanju dognane in nezapovedane resnice, po moralnih in etičnih načelih svobodne osebnosti.

Osrednje načelo sokolske vzgoje je delo in odgovornost.

Vzgojna smer od prirode do svobodne osebnosti.

Mi nismo politična, ne gospodarska organizacija, ne posegamo v delokrog verskih in političnih organizacij in ne zahtevamo oblasti nad narodom. S popolno udanostjo stvarnemu smotru, oblikovati potom telesne vzgoje sposobnega, plemenitega, svobodnega in odgovornega človeka, ki mu je delo in odgovornost veselje in ponos, vršimo nesebično prevzeto nalogo — brez nagrad.

Mar ni do skrajnosti krivična obsodba katoliškega episkopata, da tako delo obsodijo?

Mar ni vrhunec prikrite mržnje »Krščanske šole«, da hkratu z obsodbo zahteva svobodo Sokola?

Nikdar ne bomo priznali take obsodbe! Nočemo darov škodoželjnih dobrotnikov.

Nikdar več nočemo doživeti dobe, da bo kdorkoli v mladini ubijal narodno zavest, da bi naši očeti in sinovi zopet poginjali za tuje koristi in za lastno pogubo.

Braniti hočemo Sokola in svobodo naroda in mu zajamčiti svobodno samoodločevanje. Narod je suveren in sam si brez tujega varuštva izbira postavbo in določa vzgojo.

Z zakonom izraženo državno priznanje je naše zasluženje odlikovanje, za narodu posvečeno, nesebično vzgojno delo.

Ljubljana, dne 21. maja 1936.

Uprava Sokolske župe Ljubljana.

O VENCU, KI JE IZGINIL

■ Nedavno tega je neki ljubljanski list poročal, da je slovenski protestant Primož Trubar prišel ob poklonjeni venec. List se čudi, da mu tudi njegove kamnite lepe brade še ni kdo pouzmal.

Tisti slavni izginuli Trubarjev venec je bil iz širokega, z lavorjem obloženega kroga, prevezan s širokim slovenskim trakom. Poklonila ga je neka mala družica Samoslovenec, ki pa s slavnostjo ni imela posebne sreče. Tiste dni je bila Ljubljana lepo okrašena z državnimi trobojnicami. Čakala je Vidovega dne in slavnosti naših dobrovoljcev. Zato bi to izvešanje plemenskega traku prav lahko izostalo v času teh lepih jugoslovenskih slavnosti, kajti naših svetinj se le ne sme izrabljati za izživanje!

Precej čudno izgleda, da se baš naši profesorji slovensčine javljajo za Vidov dan na tak način pred Trubarjem! Da so se svoj čas, ko je nova doba izrinjala grščino in latinščino, prizadeti profesorji teh klasičnih jezikov udružili v poseben klub, ki je imel nalogo ohraniti ta dva jezika našim šolam, je končno umljivo. Da pa se tudi glede naše povsem svobodne žive govornice, ki v apostolski in katoliški Avstriji ni imela veljave, ki pa je v Jugoslaviji dobila veljavo državnega jezika in širjenja po ozemlju cele Jugoslavije, snujejo taki zaščitni klubi, to je navadno izživanje. Da, taki klubi bi bili potrebni v predtrubarjevih časih, tudi za časa delovanja Trubarja bi tak klub našel mnogo potrebnega dela. Našel bi dela tudi pod škofom Tomažem Hrenom in v vsej žalostni dobi slavnih protireformacijskih komisij, ko so morale v beli Ljubljani na očistevalni ogenj prve slovenske Trubarjeve knjige. Ta klub bi bil zelo potreben v sedanji dobi za vse ono prostrano naše ozemlje.

Da pa se tako gibanje ostentativno javlja sedaj, baš sedaj, ko je tu Jugoslavija in jo vodijo najboljši Slovenci tako v Beogradu kot v Ljubljani, to pa daje novopečenim Trubarjevem pečat otročarije in smešne provokacije.

Pa tudi to je čudno, da je bil slavnostni govornik te poklonitvene akcije profesorjev slovensčine — neki naš zdravnik z Golnika! Naša literarna zgodovina prav nič ne piše o tem, da bi imel Primož Trubar kdaj opravka s tuberkulozo, bodisi kot bolnik, bodisi kot znanstvenik. Pojav tega slavnostnega govornika, ki je bil menda dr. Tomaž Furlan, torej ni utemeljen, razen morda v tem, da je imel tudi Trubarjev besneči protivnik — Tomaž Hren — isto ime!

Primož Trubar je s svojega kamnitega lika mirno zrl nadebudno samoslovensko »mladino« in menda je bil njegov lik po izgubi venca in trobojke nekam vedrejši, kot ob času, ko je prejemal venec od peščice »Ecclesiae militans«.

NACIJONALNA URA V RADIJU

■ Vse države se poslužujejo radija za svojo propagando ne samo na zunaj, marveč tudi na znotraj. Mi nacionalisti smo bili veseli, ko je bila uvedena tudi pri naših treh postajah nacionalna ura. Pričakovali smo, da bo služila v resnici propagandi jugoslovenske misli in jugoslovenskega edinstva, v prvi vrsti torej medsebojnemu spoznavanju. Kaj je iz te ure nastalo, vprašajte radijske naročnike! Lahko mirno rečemo, da skoraj ni naročnika, ki ne bi pri tej nacionalni uri ali zapri svo-

jega aparata ali pa šel iskat kako drugo, seveda inozemsko oddajo.

Prvo, kar se mora očitati tej naši nacionalni uri, je pomanjkanje vsakega sistema. Če abstrahiramo nekaj dni v letu, ko se morajo predavanja prenašati na gotove osebe ali zgodovinske dogodke, je ves ostali program te nacionalne ure znesen skupaj od vseh strani brez vsakega sistema. Očividno se ravna program po predavateljih, ki se ponujajo ali pa so slučajno na razpolago.

Drugo, kar odbija, je naravnost nemogoč način podajanja teh predavanj. V nacionalni uri radijski poslušalci ne čujejo žive besede, oni čujejo samo neko več ali manj naglo čitanje učenih sestavkov, ki so za velik del poslušalcev popolnoma nerazumljivi. Radio bi moral služiti širokim plastem našega naroda, ne pa naši pretirano kulturni inteligenci, vsled tega bi moral zlasti v tej nacionalni uri obravnavati splošno, vsemu narodu dostopne in vsemu narodu namenjene probleme. Seveda na način, ki bi bil temu narodu razumljiv. Drdvanje napisanih sestavkov ni predavanje! To velja še prav posebno za slovenske predavatelje. Kadar govore v tej nesrečni nacionalni uri, bi se morali zavedati, da govore vsemu jugoslovenskemu narodu. V interesu Slovencev bi morali govoriti o onih naših stvareh iz prošlosti in sedanjosti, ki ne zanimajo samo raznih umetnikov in specialistov, marveč zanimajo ves narod. In poleg tega, govoriti bi morali tako jasno in razločno, da bi se čula vsaka beseda in da bi jo lahko razumel vsak Srb, ki jo posluša tam doli kje pri Skoplju.

Vemo, da se v teh razmerah sistem nacionalne ure ne bo spremenil, ker vsaj do sedaj še nismo našli pravega razumevanja za veliki pomen, ki bi ga morala imeti ta nacionalna ura. V sedanji obliki nima nobenega smisla in mnogo več škoduje kot pa koristi oni nacionalni vzgoji, kateri je in mora biti v prvi vrsti namenjena. Upamo pa na boljše čase.

KATASTROFA POTNIŠKEGA LETALA

Potniško letalo, ki je vzdrževalo redno zračno progo med Ljubljano in Sušakom, je v sredo dne 15. t. m. kmalu po startu treščilo v gozdič nad Bizovikom. Vsi potniki, pilot in mehanik so ostali mrtvi pod ruševinami letala. Ti so: Stana Kante, učiteljica, Otilija Pivk, učiteljica, dr. Korče, odvetnik, in dva Berlinčana dr. Horn in Brügglacherjeva.

Katastrofo je povzročila gosta megla, ki je pokrivala ljubljansko polje in v kateri je pilot očito izgubil orientacijo. Takoj po startu se je pilot skušal dvigniti v krogu nad meglo. Pri tem pa je očividno napravil prevelik krog ter zadel v višini kakih 50 m v smreke v gozdiču nad Bizovikom. Strašna katastrofa, ki je sledila temu udarcu v drevje, se je morala odigrati z bliskovito naglico, kajti letalo je imelo precejšnjo brzino, vendar pa so njegovi posamezni deli razmetani na izredno majhnem prostoru.

V razdobju slabih treh let je to druga katastrofa, ki je zadela našo mlado aeronavtiko in se je odigrala skoro natančno na isti način kot vsem nam še v živem spominu živela pri Studencu. Izredno gosta megla, ki je pokrivala celo Ljubljano in široko okolico, je bila tudi to pot vzrok zračne tragedije.

Kakor je gotovo, da je nesrečo pripisati edino le slučaju, tako je tudi gotovo, da so taki slučaji kot sta ta dva, z ozirom na isti kraj in iste okoliščine, v katerih sta se nesreči dogodili, v aeronavtiki tako izredni, da jih je malo najti v vsej zgodovini zračnega prometa. Ako je kaj na pravilih, ki so si jih ustvarili ameriški piloti — in oni so o tem prepričani bolj kot o čem drugem — potem je vsled teh okoliščin naš aerodrom v bodoče za vedno očuvan vsake nesreče, kajti po njihovih trditvah vodita od slej in varno čuvata letala pri vsakem krilu po eden izmed ponesrečenih pilotov ter bdiita nad usodo živega tovariša in potnikov. Tovarištvo je namreč med piloti vez, ki jo niti smrt ne more pretrgati.

Ob tej priliki ne moremo preiti preko načina poročanja o tej katastrofi, ki se ga poslužil »Slovenski dom« v svoji drugi izdaji z dne 15. t. m. Ne čudili bi se, ako bi ta list proglasil ob tej priliki letalo kot »satanov izum«. Tradiciji takih »katoliških« glasilov bi to odgovarjalo. Strahotne obtožbe in ogabna podtikavanja pa, ki jih je ta list objavil v zgoraj omenjeni številki, presega gočo pričakovanja onih, ki do dobra poznajo značaj teh ljudi. Možem, ki vrše najpožrtvovalneje in z večnim izpostavljanjem lastnega življenja svojo pionirsko službo našemu letstvu, očitati to, kar je storil »Slovenski dom«, je brezmejna brezvestnost, katere se bo prej ali slej moral sramovati tudi sam »Slovenski dom«.

MIROVNI MLADINSKI KONGRES V ZENEVI

V ponedeljek 13. t. m. se je vršil na univerzi v balkonski dvorani sestanek delegatov ljubljanskih mladinskih organizacij, ki ga je sklical akademski akcijski odbor za mirovni kongres v Zenevi. Svrha sestanka je bila izvolitev akcijskega odbora za Ljubljano, ki naj bi obenem s sličnimi akcijskimi odbori v Mariboru, Celju, Ptuj, itd. pripravil udeležbo mladine iz Dvorske banovine v državni delegaciji na mirovnem kongresu vse mladine, brez razlike stanu, svetovnonazorskega prepričanja in vere v Zenevi. O tem kongresu je mnogo pisalo naše dnevno časopisje, ki je v svojih člankih tudi že deloma nakazalo smer, ki bi jo naša delegacija morala na tem kongresu zastopati.

Sestanku je predsedoval do izvolitve predsednika akcijskega odbora za Ljubljano predsednik akademskega akcijskega odbora Bogdan Drnovšek. Ob otvoritvi je pozdravil vse delegate, ki so se sestanka v precejšnjem številu udeležili.

Dnevni red je obsegal referat »Mladina

in mir«, poročilo predsednika akademskega akcijskega odbora o že izvršenem delu, volitve akcijskega odbora za Ljubljano in slučajnosti.

Akademik Jager je v svojem referatu »Mladina in mir« očitno vse strahote vojne in dokazal nje nesmiselnost.

Po referatu se je razvila debata, v kateri je zastopnik nacionalnih akademikov odgovoril na nekatera izvajanja referenta. Med drugim je dejal:

»Ko premišljamo o strahotah, ki nam jih prinese vojna porojena iz fašistične ekspanzivnosti in sovražnosti v nekaterih državah, se nam pojavi vprašanje: Ali se bomo borili res samo proti fašizmu, medtem ko pripravljamo komunistična internacionalna svetovna revolucija, v kateri bi padlo stokrat več žrtev, v kateri bi tekla kri, padala trupla in pele strojnice, ubil brat brata, sin očeta in bi se razpalile ljudske strasti in najnižji instinkti v vsej svoji strahotnosti. Smatramo, da se moramo boriti v prvi vrsti proti izrodu satanskih možganov brezprostrornih židovskih nomadov. Ali so morda vsa ogromna morilna sredstva, s katerimi razpolaga sovjetska Rusija, za ohranitev miru? Ali je ta država, ki sklepa zveze s komunistično usmerjenimi kitajskimi generali proti Japoniji, ki preplavlja vse sosednje države z ilegalnim materialom, ki ščuje proti obstoječim oblastem in redu res tako nedolžno dete, da je pri naštevaniu sovražnikov miru lahko mirne duše izpustimo. Ali ni baš ta država prva predlagala ukinitve sankcij, ki so diskvalificirale Društvo narodov.«

Vprašam nadalje, ali ni referent pozabil med naštevanjem fašizmov omeniti tudi jugoslovenskega? Da bi mogel, gotovo bi tudi to storil. Poznamo take in podobne šlagerje, s katerimi operirajo gotovi ljudje, da bi oslabili nacionalno zavest naroda.

Predsednik Akademikega akcijskega odbora Drnovšek je nato podal kratek pregled dela, ki ga je omenjeni odbor dosedaj storil. Poudaril je, da so na kongres pozvane državne delegacije, da pa je sedaj še težko reči, kako bo sestavljena jugoslovenska delegacija, ker se vodijo separatne akcije v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu in se baš Zagreb pripravlja, da pošlje hrvatsko delegacijo, ki bo zastopala v Zenevi hrvatske težnje.

Po tem poročilu je govoril še tajnik jugoslovenske unije za zaščito dece Jagodič, ki je bil pri volitvah izvoljen za predsednika ljubljanskega akcijskega odbora za kongres v Zenevi. Izvoljenih je bilo še šest odbornikov, šest namestnikov in trije revizorji. Odbor se bo konstituiral na prvi seji. Pri slučajnostih je bilo govora predvsem o tehničnem delu novoizvoljenega odbora.

ŽOLČNI KOTIČEK

KONCENTRACIJA NAPREDNIH SIL

× Poleg vseh mogočih koncentracij se snuje še posebna, koncentracija naprednih sil, kateri stoji na čelu bivši odličnik, gospod doktor Dinko Puč. Zaenkrat obeta ta nova politična formacija še največ uspeha. Saj vemo, da brez denarja ni nič in se kmalu še mačke ne bodo ženile brez dote. Napredni fronti z gospodom dr. Dinkom Pučem na čelu pa ta temelj ne bo manjkalo, ker v njega je vžidanih približno 170.000.000 dinarjev — dolga mestne občine Ljubljanske, ki je nastal za časa presvitile vlade g. dr. Puca, kot župana stolnega mesta Ljubljane.

V uspeh gospoda dr. Puca in »koncentrirane napredne fronte« skoraj ni mogoče dvomiti in vsak, ki še pomišlja ter ni že vstopil v novo politično formacijo, je res pravi slepec.

V ZNAMENJU OBČINSKIH VOLITEV

× Neki ljubljanski velmož, ki želi na vsak način zasesti župansko stolico, si je ob prikladni priliki nabavil par zabojev šampanjca. »Danes niso več časi, ko bi se lovili kalini na golaž«, si je mislil ta velmož, »ampak na šampanjec bo pa še marsikdo sedel. Šampanjec je spravil v klet in čakal na takrat še daleč, danes je prav blizu stoječe volitve.«

Velmož pa ni računal s slučajem. In ravno slučaj je hotel, da si je njegov hišnik vtepel v glavo, da proslavi izvolitev velmoža kar na svojo pest v družbi svojih prijateljev.

Tako je naš velmož ugotovil lepega dne, ravno ko so se volitve pokazale na horizontu, da šampanjca ni več v kleti. Nobena stvar ni pomagala — niti robantenje, niti prigovarjanje. Hišnik je popil vso zalogo in naš velmož je ostal brez kapljice »propagandnega materiala«.

Ker pa je ta velmož izredno sposoben gospodarstvenik in v teh časih za mestno občino ljubljansko pač edina rešitev ter ima naš žolčni kotiček vsled tega zelo velik interes, da pride na županski stolček, prosimo vse prijatelje, da obdrže to stvar za sebe. Ljudje so danes materialisti in če zvedo, da ima naš velmož suho klet, je spaval vsak up na njegovo izvolitev za župana po Ljubljani.

RODILA NAM GA JE POTREBA

× Kakor smo zvedeli iz verodostojnega vira, prične ponovno izhajati »Ilustrovani Slovenec«, ki je svojčas že izhajal kot nedeljska priloga »Slovenca«. Morda bi se uredništvo v sedanjih težkih časih še ne odločilo za izdajanje take drage priloge, da se ni v zadnjem času nakopilo toliko tvarine. List bo pričel prinašati v zelenem bakrotisku (novost) predvsem slike v zadnjem letu v Sloveniji izvršenih javnih del. Ker je tega materiala izredno dosti, je seveda s te strani redno izhajanje zagotovljeno, čitatelji bodo pa tudi hvaležni »Slovencu«.

GOSPODARSTVO

ITALIJANSKA ABESINIJA IN MI

Te dni se odloča usoda Abesinije, odnosno je že odločena, vrši se le zadnje dejanje predstave. Za nas se poraja vprašanje, kakšen pomen in kakšne posledice nastanejo za naše gospodarstvo, ko Abesinija pred svetom definitivno postane italijanska. Te posledice so za nas deloma dobre, deloma slabe, kaj bo prevladovalo, je še težko reči, ker imamo trenutno še premalo vpogleda v to, kaj bo Italija tamkaj začela, s kakšno intenzivnostjo in je li neguš nudi kak odpor ter kakšne jakosti bo ta.

Toliko pa lahko tudi že sedaj rečemo, da bo Abesinija v italijanskem narodnem in prav gotovo tudi v mednarodnem gospodarstvu postala mnogo važnejši činitelj, kakor je bila doslej v oblasti najzadnjih starih kopitnikov. Tudi za Abesince same bo gospodarsko in socialno nastopila boljša doba, dočim bodo politično (vsaj Amharec) nekako degradirani. Povsem jasno je, da bo Italija, ki je za nenavadno veliko število svojega prebivalstva pretesna, storila vse, da v doslej gospodarsko zelo primitivno izkoriščani Abesiniji ustvari novo možnost za odliv svojega prebivalstva in možnost ne samo za eksistenčni obstoj svojih ljudi, nego tudi za njihov gospodarski napredek. Od njene finančne moči je odvisno, s kakšno hitrico in v kakšnem obsegu se bo to vršilo. Brez dvoma pa je tudi, da bodo pri tem mnogo pomagale razmere same. Po eni strani italijanska zasebna inicijativa, zbušana s tem, da si mali ljudje sami od sebe ustvarijo tam boljše in gotovejšo eksistenco kot so jo imeli, odn. jo imajo v domovini, po drugi strani pa tudi kapital, industrija in trgovina, ki upravičeno upajo, tam najti nova polja udejstvovanja in povečanega ter pospešenega zaslužka.

Domačin, Abesinec iz nižjih ali celo suženjskih plasti, ki je doslej komaj poznal denar in ki bo tudi lahko prišel do zaslužka kot (kolonialni) delavec, bo vendarle prišel v krog civiliziranih ljudi, ki si morejo graditi drugačen, po evropskih kapitalističnih pojmih boljši obstoj, kot so ga bili navajeni doslej. Iz Italije same se že nekaj časa usipa ljudstvo (mali ljudje, premožnejši podjetniki in velika podjetja) v Abesinijo, kakor v obljubljeni deželo, ali vsaj nekako slično kot nekoč iz celega sveta v Kalifornijo za zlatom. Uradna kolonizacija bo stvari pripomogla po svoje, intenzivna raziskavanja, forsiranja od državne in privatne inicijative, naj odpro nove gospodarske možnosti, gradnja cest naj olajša in poceni promet itd., a istočasno se ustvarja pri abesinskih domačinih in priseljencih nova potreba po dobrinah, ki jih proizvajata italijansko narodno gospodarstvo na Apeninah in ki bodo tu našle nov trg ter dober izkupiček.

Kaj vse bo Abesinija dala svetu na rudarskem in na polju izkoriščanja vodnih sil, ni mogoče reči, toda izmed drugega bogastva bo prav gotovo dajala lesa, mesa in kože, kave, bombaža in drugih južnih pridelkov v veliko večji meri kot doslej. Abesinija, še do večerj zelo zaostala ljudska skupina, v kateri so si bogastvo gromadili samo vladarji in nekaj mogočnikov, bo v sklopu Italije vzcvetela.

Mi bomo v posledici tega bržčas še dolgo udarjeni glede izvoza našega gradbenega lesa, najbrže tudi glede izvoza klavne živine v Italijo samo, če si hitro ne pomagamo, vendar radi živine upamo, da ne ravno preveč, ker tu igrajo svojo vlogo tudi klimatične razmere, ki zlasti za rejo kakovostne govede v Abesiniji ne bodo povsod baš najboljše. Drugačno je vprašanje ovac in tovrstne živine. Za nas nastaja nov položaj, katerega moramo čimprej spoznati in razčistiti in se temu primerno urediti ter najti našemu lesu zadosten izvoz pač v drugačni vrsti blaga, morda pohištvo itd. Samo ne čakati, da se stvar sama uredi, ker bi si medtem utegnil trg drugače pomagati. Glede kože in usnjarske industrije bi bila vsaka decidirana beseda danes še nekoliko preuranjena, toda kar se kave in bombaža tiče, pa že lahko rečemo, da bodo Italijani proizvodnjo kave forsirali, izboljšali, ustvarili novo konkurenco in vsaj po Evropi razvili tako propagando, da jo bo Brazilija težko obdržala. Za nas vprašanje kave pomeni dober moment. Še ceneje jo bomo dobivali in kar je še važnejše, je to, da ne bo več treba v Braziliji takorekoč stran metati vsako leto okoli 100 milijonov, ko ona pri nas ni česar ne kupi. Italija je pri nas kupovala in bo še kupovala in s tem 100 milijoni ji na svoj način pomoremo, da v bodoče kupuje pri nas še več. Ti milijoni ne bodo več vrženi stran, nego bodo povečevali naš izvoz, ki ga doslej niso. Konkurenca v bombažu nam tudi ne bo v škodo, kvečjemu v korist, trpeli pa bodo interesi Amerike, Anglije in morda tudi Francije in Japonske.

Če končno vso stvar takole gospodarsko pregledujemo, moramo ta plus, ki ga z Abesinijo pridobi v glavnem vendar revni in preštevilni italijanski narod, ki je istočasno naš sosed, mu je pač privoščiti, ker bo potem mogel teritorialno razširjeni in materialno boljše stoječi, konzumirati tudi več našega izvoza, dočim mi od Abesinije, pa naj ostane amharska ali prej ali slej kolonija kakega drugega velikega ali bolj sitnega naroda, ne bi imeli nič.

Naša stvar in naloga je, novi položaj pravilno spoznati in se tako urediti, da se v tem novem položaju vsled odlašanja in čakanja, da se samo uredi, da se torej v tem novem položaju ne znajdemo na slabšem mestu, kakor je treba. Vsako odlašanje in cincanje je toliko manj umestno, ker je v tem pogledu tudi naš politični položaj napram Italiji kljub temu, da smo bili med sankejonisti, v tej stvari danes gotovo ugodnejši, kakor bi utegnil biti čez pol leta ali čez eno leto.

GRČIJA USTAVILA NAKUP MASLA

+ Grška narodna banka je s 23. junijem t. l. definitivno ustavila nabavljanje nemških mark potom izvoza grškega blaga v Nemčijo. Izvoz tja bo torej močno zastal, kar je grške izvoznike močno razburilo in izzvalo energične proteste ter zahteve, da se omenjeni ukrep ukine.

JUGOSLOVENSKI BAKER

+ Jak odjemalec našega bakra je bila Nemčija in bi to še želela biti. Interesira jo le odjem surovega bakra, ki ga plačuje kompenzacijskim potom in tako varčuje na devizah. Čistega bakra ne uvaža, nego gre za tem, da zaposluje domačo industrijo v požlahtnjevalnem procesu. Surovi baker dobiva skoraj izključno iz rudnikov v Boru. Iz Jugoslavije uvažani baker predstavlja 13 odstotkov vsega nemškega uvoza bakra. V prvih štirih mesecih letošnjega leta je uvozila 6000 ton borskega bakra.

V kratkem pa bo borska rudniška družba pričela ali je med tem morda že pričela graditi svoje naprave za elektrolizo bakra, s čemer bo omogočeno, da bo iz države šel po možnosti samo še požlahtnjeni čist baker.

Še važnejši dobavitelj surovega bakra za Nemčijo je severna Rodezija. Toda tudi ta je zgradila svoje elektrolitske naprave že leta 1934. in izvažala samo toliko surovega, kolikor čistega bakra. Toda Rodezija načeloma prodaja svoj baker samo proti takojšnjemu plačilu v gotovini in se tega dosledno drži. Ta okolnost bo tudi v bodoče v dobro našemu izvozu, v kolikor ne bo vsa proizvodnja bakra uporabljena za vojne svrhe male antante.

KO BI IMELI KMETIJSKO ZBORNICO...

+ V Nemčiji je tkzv. Reichsnährstand s svojo centralo v Berlinu glavni predstavnik interesov kmetijstva. Je nekaka kmetijska zbornica in še več, tudi nekaj političen činitelj kot predstavnik organiziranega kmetijstva.

Sedaj izvemo, da je ta predstavnik nemških kmetovalcev sklenil s dušikovim sindikatom pogodbo za daljšo dobo, po kateri so urejene cene dušika, odn. dušikovim umetnim gnojilom v tem smislu, da so se znižale za 3 oz. 4%, odn. še več.

To doseči ni tako lahko. Stvar izvesti je mogla le strumna organizacija, činitelj, ki res kaj pomeni in katerega se je silni dušikov sindikat moral ustrašiti. Ta sindikat ima tako rekoč monopol, ker je skoraj prav vsa proizvodnja dušikovih umetnih gnojil v njegovih rokah in je cene lahko diktiral ter jih še diktira, razven v Nemčiji.

Premalo čvrsto organizirano kmetijstvo je napram njemu brez moči, četudi je silno važen in zelo močan odjemalec. Pa je sindikat vendarle moral kloniti v strahu, da si nemško kmetijstvo ne bi drugače pomagalo. Nikdar se z nikomur ni pogajal, ni dopuščal, da se kdo vtika v njegov monopol, pa se je le moral vdati. Če ne bi tega storil, bi bile posledice zanj lahko usodne.

Take uspehe lahko dosegajo disciplinirani, zavedni narodi, ki se tako zavedajo svoje moči, da tudi najmočnejšemu sindikatu, kartelu ali sličnemu pokažejo zobe. Kdaj bomo mi na tem, da se bodo tisti, ki sedaj samo diktirajo, morali pogajati in vkloniti pametnim zahtevam organiziranega kmetijstva.

Med tem smo izvedeli, da se je nekaj podobnega zgodilo tudi z vsemogočnim Kalisindikatom, ki ima za kalijeva gnojila enako monopolsko stališče.

KMETIJSKA ZBORNICA

+ Razglašeno se, da bo do kmetijske zbornice vendarle prišlo. Posebna komisija je izdelala statut in tozadevni zakon. Oboje je razposlano na mišljenje nekim tozadevnim korporacijam.

Zeleti bi bilo, da bi iz te moke res že bilo kaj kruha in da ne bi zaveda zopet običala. Skoraj 18 let imamo v tem pogledu samo obljube, ponovno so bile neke stvari že izdelane in celo poslano prizadetim korporacijam na mišljenje, pa le še nič ni.

Dokler številčno najjačji gospodarski in proizvodni največji stan agrarne Jugoslavije ne bo dobil svoje zbornice, je vsaka nada na izboljšanje življenjskih prilik celega naroda zaman!

ČITAJTE ŠIRITE

»POHOD«

GLASILO
JUGOSLOVENSKIH
NACIONALISTOV

NAŠA GOSPODINJA

uporablja za pranje
perila vedno le

Hubertus mila
in
Perion pralni prašek

ker sta kvalitetna
domača izdelka!

BELGIJA ZA 40URNI TEDEN

+ Belgijski parlament je s 160 proti 23 glasovi odobril vladni predlog za postopno uvajanje 40urnega delovnega tedna v industriji. Predlog komunistov in reksistov, ki gre za tem, da se 40urni delovni teden uvede v vsej industriji takoj ter da mezde ostanejo nespremenjene tudi pri znižanem delovnem času, je bil odklonjen. Obenem je bil odobren vladni zakonski načrt o plačnem letnem dopustu in o svobodi strokovnega združevanja.

NADALJEVANJE KMETIJSKEGA RAZDOLJEVANJA V SVICI

+ Zvezna vlada je predložila parlamentu nov osnutek o nadaljnjem razdoljevanju kmetijstva. Cilj tega osnutka je znižanje hipotekarnih dolgov na znosno najnižjo mero. Zemljišča bi se morala še enkrat preceniti. Samo one terjatve naj bi bile pritegnjene v razdoljevalni postopek, za katere bi se po novi cenitvi dognalo, da res niso krile. Dolžnik, ki naj bi se ga privzelo v območje razdoljevalnega postopka, bi moral dokazati, da kljub pritegnitvi vsega svojega premoženja ni v stanu, da bi iz njega redno plačeval obresti hipotekarnih dolgov in da te plačilne nesposobnosti ni sam kriv. Preko pripomoči, ki jo je država že doslej dajala, bi država skozi 20 let prispevala vsako leto še po 5 milijonov frankov (preko 70 milijonov v dinarjih) v razdoljevalni fond, kar je za malo Švico res prav znatna vsota. Po posebnem ključu bi s sredstvi tega fonda razpolagali kantoni (okrajji) in bi ti sprovajali razdoljevanje.

PRAZNIŠKE DELAVSKE MEZDE

+ Za delavca, ki dobiva svojo tedensko mezdo po številu opravljenih delovnih ur, praznik ni samo dan počitka, nego tudi dan skrbi, ker delavec ostaja brez zaslužka, kar je posebno dandanes zanj zelo trdo. Ta njegov položaj je v primeri z nameščencem in uradnikom tako očitno nesocialen, da se je po svetu vendar začela zbuhati vest in se misli, kako bi se v korist delavca ta nedostatek odpravil odn. se ga je ponekod že začelo odpravljati.

Ugibalo se je, ali naj se sprva delavnik podaljša za četrt ure in se tako ustvari podlaga za mesečno mezdo ali, da se delavcu zagotovi celotredensko mezdo ali pa, da za praznik dobljeno mezdo naknadno odsluži z delom, ker v očigled sedanjih gospodarskih krizi tega vprašanja trenutno skoraj ni mogoče drugače reševati kot na podlagi dejanskega odslužka z delom.

V Posarju se je že spomladi jačje propagiralo plačilo mezde za praznike in nedelje brez nadomestitve z delom in se je zlasti poudarjalo, naj industrija v tem pogledu pokaže dobro voljo. Izvzeti naj bi bili le tisti obrati, ki tega dodatka v resnici ne bi mogli, a plačali naj bi ga vseeno ter bi ga nadomestili s tem, da delavec ta znesek z mezdi odgovarjajočim večdelom vnaprej ali pa naknadno odsluži.

Res je, da tega vprašanja ni tako lahko rešiti, ker ima za delodajalca svoje gospodarske posledice. Toda vprašanje ureditve mezde tudi za nedelje in praznike je tako važno, da na to rešitev ni mogoče resignirati ter je stremeti za tem, da postane prazniška in nedeljska mezda zakonito obvezna norma.

Kaj je v tem pogledu storjenega pri nas?

MALI REJCI SE TOZARIJO

+ Pred meseci smo pisali o nezdramem, uprav slovenskem sporu med rejci malih živali. Mesto, da bi se združevali, se cepijo. Na besede o združenih močeh so nekateri menda popolnoma pozabili in kakor izgleda, tudi ne spoznajo, da bi v skupnem delovanju bila rešila sorazmerno manjša, uspeh dela pa mnogokrat večji.

Ne vemo prav, kakšni so osnovni vzroki spora, niti jih nečemo iskati. Zdi se nam pa, da bo to pač ljubosumnost, srboritost, osebna užaljenost ali...

Pametnejši naj bi v toliko odnehal, da se najde forma za strnitev nepotrebnih dveh organizacij v eno samo, kar bi bilo prav in potrebno. Seveda je stvar trenutno nekoliko težje izvedljiva, ker je med »Zivalci« in »Rejci« prišlo tako daleč, da se tozarijo radi prikrievanja korespondence, odnosno kršitve pisemske tajnosti. Tajnik »Rejcev« je sicer zaradi pomanjkanja dokazov oproščeno krivde, pogojno pa je obsojen njegov brat kot delovodja pisarne.

Ne vemo sedaj, kje so prepirljivi Janezki, ali pri »Zivalci«, ali pri »Rejcih«? To bodo člani na eni in na drugi strani najbrže že sami dobro vedeli in jih pozivamo, da napravijo red. Tiste, ki delo samo motijo in povzročajo prepire, pa naj bo to kdorkoli — kar ven! Kar metlo v roke!

PROIZVODNJA ŽITA V NEMČIJI

+ V Nemčiji se je proizvodnja žita odn. obdelava zemlje za žito le neznatno zmanjšala za okroglo 100 tisoč hektarjev, ki so po večini omdenjeni okopavinam in pridelovanju krme. Za lan obdelana površina pa se je skoraj podvojila; od 22.300 je narasla na 40 tisoč 600 hektarov.

MODNA BARVA

× A: »Prosim, za 18 dinarjev toaletnega papirja v zeleni barvi.«

B: »Nimamo pri nas te kvalitete v tej barvi. Kdo pa naroča, prosim?«

A: »G. odvetnik Zvokelj iz Kamnika.«

BIFURKACIJE

× Pri poročilu o predlogih za reformo naših srednjih šol pišejo dnevniki, da so naše najvišje instance ugotovile tehnično zamotnost tega vprašanja, da ga ni mogoče rešiti drugače, kot z bifurkacijo v zadnjih dveh razredih.

Naše dijaštvo se je torej vendar oddahnilo. Neuradno priznana in splošno uporabljena **zafurkacija** je s tem uradno vržena na cesto vsaj v zadnjih dveh razredih. Na njeno mesto pride bifurkacija.

Kaj ta šment prav za prav pomeni, si še nismo na jasnem. Če pa bo naši mladini prinesla lepšo bodočnost, smo prepričani, da bo ta mladina in v kratkem in brez vsakega priganjanja zbrala podpise